

sibilitate deceptionis vel falsitatis; in praesenti autem nihil probare, quia etiam esset temerarium jurare se esse baptizatum aut esse sacerdotem, nisi subintelligatur vel explicetur, quoad exteriorem ritum sacramenti, quo modo etiam potest quis jurare se esse confessum vel absolutum, vel etiam potest quis jurare se credere verum recepisse baptismum, et effectum ejus, et idem poterit jurare de ordinatione, et aliquando de effectu ejus, et similiter de absolutione. Neque in hac aequi-paratione ullum inconveniens vel difficultatem alicujus momenti invenio. Solum censeo verum, ordinarie et regulariter loquendo, firmius nos credere propositiones cum quibus fit comparatio, quam propriam justificationem, quia motiva illa quæ solent tantam certitudinem de propria gratia conferre, rariora sunt. Et præterea juvat quod, in judicando et cogitando de proprio baptisme vel sacerdotio, nihil est periculi, et potest esse multum utilitatis; judicium autem de propria justitia, quia pendet ex cogitatione et recognitione proprietum operum laudabilium, habet aliquid periculi, ne homo in se potius quam in alio glorietur, et ideo justi avertentes oculos a suis operibus bonis, et potius propriam infirmitatem et indispositionem considerantes, ut loquitur Concilium Tridentinum, ordinarie magis formidant et timent de propria justitia, quam de baptismo, et similibus. Accedit denique quod justi nullum bonum in majori pretio habent quam divinam gratiam; res autem quæ plurimum aestimantur, et amantur, ac desiderantur, nisi omnia praesentia habeantur, semper cum quodam timore seu formidine possidentur, ne forte non vere obtingantur. Et hoc securius et melius, ut gratia cum majori sollicitudine quaeratur et custodiatur, et ideo scriptum est: *Beatus vir qui semper est parvus*, Prov. 28; licet hoc præcipue dictum videatur de timore cadendi, et perdendi gratiam, juxta illud Rom. 11: *Tu autem fide stas, noli altum sapere, sed time, nihilominus etiam potest intelligi, estque verissimum de timore propitiati peccati*, et ideo monemur semper cum timore et tremore nostram salutem operari, ad Philip. 2.

15. *Certitudo de futura perseverantia gratiæ minor est quam de ejus praesentia.* — *Quid de certitudine prædestinationis dicendum.* — Ultimo intelligitur ex dictis, multo minorem certitudinem esse posse de futura perseverantia quam de praesenti gratia. Conveniunt enim, quia etiam de perseverantia esse

non potest absoluta certitudo, ut docuit Concilium Tridentinum, sess. 6, c. 13, et id definit in can. 15 cum illa limitatione: *Nisi ex speciali revelatione*. Conveniunt præterea, quia etiam de perseverantia possunt esse aliquæ conjecturæ et signa, quæ possunt aliqualem opinionem futuræ perseverantie inducere, ut est per se clarum. Differunt autem, quia multo magis determinatus assensus, et cum majori, vel probabilitate, vel morali firmitate haberi potest de praesenti gratia quam de futura perseverantia, nam hoc posterius addit speciale difficultatem, quæ est in cognitione futorum contingentium, et ad id cognoscendum multo minora indicia regulariter inveniri possunt. Et ideo vix credo posse inveniri justum, qui de futura perseverantia certum et definitum assensum habeat, et si aliquando illum habet, est potius cum illo magno timore et tremore quo nostram salutem operari Apostolus præcipit, et ideo alibi ait: *Qui stat, videat ne cadat*, 1 Cor. 10. Denique idem dicendum est de prædestinatione, de qua etiam Concilium, c. 12, docet non posse sine revelatione certo cognosci; est enim eadem ratio, quia prædestination et perseverantia omnino conjuncta sunt. Et in prædestinatione est peculiaris ratio, quia latet in altissima mente Dei, et non manifestatur, nisi per effectus; nunquam autem possunt effectus certo indicare prædestinationem, donec perseverantia consummetur. Et ideo justo, quamdu hic vivit, semper dicitur: *Tene quod habes, ne forte alius accipiat coronam tuam*. Et 2 ad Timot. 2: *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc, novit Deus qui sunt ejus*. Et ita docent communiter Patres, Hieronymus, l. 2 contra Pelag.; Augustinus, de Dono perseverant., c. 13, et l. 11 de Civit., c. 12; Prosper., l. 2 de Vocat. gent., c. 8.; Bernardus epist. 107, serm. 1 Septuages., et serm. 2 in Octav. Paschæ, ubi plura probabilia signa prædestinationis assignat, quæ magis probabilem spem gignunt, quam definitum judicium, nedum certum. Et quamvis moderni heretici contrarios errores tam de prædestinatione quam de perseverantia perlinaciter asseruerint, non est quod cum illis immorium, quia res non solum certa, sed etiam evidens videtur, et nihil difficile objiciunt, et fundantur in aliis erroribus, nam supponunt justificationem esse ex sola fide, quod jam impugnatum est, et addunt justitiam semel habitam amitti non posse, vel per solam infidelitatem, quod in l. 11 impugnabimus. Et

plura contra dictos errores in citatis auctori-bus videri possunt.

CAPUT XII.

UTRUM HOMO FIDELIS POSSIT VEL TENEATUR CERTA FIDE CREDERE SE VERAM FIDEM AC SPEM HA-BERE?

1. *Titulus quæstionis explicatur.* — De aliis virtutibus vel donis quæ gratiam conse-quuntur, speciale movere quæstionem non est necessarium, quia charitas et gratia quoad hoc quasi unum censentur, quia unum amicitiae vinculum inseparabiliter constituunt. De aliis autem virtutibus et donis minor est cer-titudo an sint per se infusa, et distincta a charitate et gratia, et ideo minor est de illis certitudo in generali, et a fortiori in particu-lari. Eo ergo modo quo aliquis credit se esse in gratia, credit se habere alia dona, non absolute, sed quasi ex hypothesi, scilicet, si illa confunduntur cum gratia. De fide autem et spe, quia est certum gratiam non esse sine illis, et illas cum gratia esse vivas, seu for-matas, ideo qui aliquo modo credit se esse in gratia, consequenter eodem modo credit se habere fidem et spem, quia sine illis nemo est justus; et e contrario, sicut non potest quis absoluta certitudine, cui non possit sub-esse falsum, credere se esse in gratia, ita non potest simili certitudine credere se habere fidem aut spem vivam, ut est per se no-tum. Solum ergo superest quæstio de fide et spe, quatenus possunt esse informes et sine charitate. Et dicemus prius de fide, de qua frequentius et latius a Doctoribus hoc dispu-tatur, deinde pauca de spe addemus. Ut au-tem non misceamus nunc quæstionem de habi-tibus infusis, an sit certum in doctrina fidei illos infundi, necne, suppono quæstionem præsentem de actibus per se primo tractari, nam de habitibus per se infusis certum est non posse a nobis speciali experientia certo cognosci immediate, et in se, sed solum me-diente experimento ipsorum actuum, suppo-sita aliunde doctrina revelata de habitibus infusis. Unde qui opinantur non esse defin-itum de fide, infundi nobis habitum fidei, eliamsi dicant hominem credere certo, aut scire se habere verum actum supernaturalis fidei, nihilominus negant se scire aut credere certo se habere habitum fidei infusæ; ego vero quia existimo esse de fide infundi hos habitus, non constituo discrimen inter habi-

tum et actum, nam supposita illa definitione, unum sequitur ex alio.

2. *Opinio prima quæ uno e tribus modis po-test intelligi.* — *Modus primus.* — *Suadetur primo ex 2 Corinth. ult.; secundo ex S. Tho-ma.* — Igitur de actu fidei multi et graves Theologi docuerunt, unumquemque fidelem posse et debere certa fide credere non solum rem creditam directe, sed etiam suum actum reflexe, si ad illam reflexionem attendat, scilicet, credendo, actum, quo credit, esse actum supernaturalis fidei, qui necessarius ad salutem, et ex parte intellectus sufficiens est. Hæc autem sententia non uno, sed tri-bus modis intelligi potest, et quantum ex auctoribus colligere possum, eisdem tribus modis varie asserta est. Primus modus est, ut fidelis ex vi ejusdem fidei divinæ et catho-licæ, qua credit, verbi gratia, Deum esse tri-num et unum, credit etiam, illum assensum, quo illud mysterium credit, esse fidei divi-nae infusæ. Ita tenet expresse Cajetanus 1. 2, q. 112, a. 5, et ita interpretatur divum Thomam ibi ad 2, et sequitur Medina ibi, dub. 2, conclus. 3; Conradus ibi, loquens de actu cognitivæ partis in genere. Sequitur Soto, l. 3 de Natur et grat., c. 10, arg. 8, et in Apolog. contra Cather., c. 5. Inclinat Scotus in 3, d. 23, quæst. unic., § *Sed quid dicis?* ille autem loquitur de habitu fidei infusæ, et solum dicit non posse evidenter sciri, sed fide tantum teneri quod detur: videtur tamen lo-qui in genere, quod talis habitus infundatur fidelibus, non vero quod sit in me, vel in alio. Suadetur primo ex illo Pauli, 2 ad Corinth. ult.: *Vosmetipsos tentate si estis in fide, ipsi ros probate;* secundo, ex D. Thoma, dicto art. 5, ad 2, æquiparante scientiam fidei in hoc quod, *sicut is, qui habet scientiam, certitudinem habet eorum quorum scientiam ha-bet, ita qui habet fidem, certitudinem habet eorum que credit.* Addit inferius: *Et ideo qui-cumque habet scientiam vel fidem, certus est se habere.* Et in hoc differentiam assignat inter dona quæ intellectum vel voluntatem per-ficiunt.

3. *Tertio, ab incommmodo.* — *Quarto, ratione.* — Tertio, argumentantur ab inconvenienti, quia alias posset fidelis dubitare an esset fide-lis seu Christianus; hoc autem est contra men-tem omnium Christianorum, et qui hoc dubium admitteret, dubius in fide censeretur; ergo. Sequela probatur, quia qui non credit certi-tudine fidei se habere supernaturalem fidem, potest dubitare an illam habeat; ergo potest

dubitare an sit Christianus, quia non est Christianus nisi qui divina fide credit. Quarto, qui credit ut Christianus, certus est se credere quadam fide, in quam convenient omnia quae in solam fidem divinam convenire possunt; ergo eadem fide, qua credit, certus fit se credere fide divina. Consequentia videtur per se nota, quia est fere a definitione ad definitum, nam fides divina est quae habet omnes conditiones ad veram fidem divinam requisitas, et impossibile est aliquem esse certum de definitione, et non de definito. Primum autem antecedens probatur, quia omnis fidelis ita credit, ut paratus sit omnia negare, potius quam ea quae credit. Unde credit (ut ita dicam) supra omne credibile, et hinc sequitur quod etiam credit se credere testimonio Dei, et illi soli inniti in credendo, quia illa certitudo non potest ex alio objecto oriri. Item credit, veritatem, quam credit, esse infallibilem, et consequenter suam etiam fidem esse infallibilem, ac proinde in divino testimonio fundatam. Ex quo ulterius necesse est ut credit suam fidem esse ex auxilio gratiae Dei, quia fides infallibilis omnium mysteriorum non potest haberri sine gratia Dei, ut in l. 2 dictum est; ex quibus sic concluditur: proprietates vere et supernaturalis fidei sunt, esse omnino certam, infallibilem et universalem de omnibus revelatis, et ex gratia Dei profectam; sed qui credit ut fidelis, certissime credit has omnes propositiones de sua fide; ergo vel non est fidelis, vel, credendo tales veritates, aequae credit illas credere supernaturali fidei.

4. *Secundus modus.* — *Vazquez, disp. 201, in l. 2; Lorca, disp. 39 de Grat.* — *Fundantur primo in verbis Augustini.* — *Secundo affertur ratio.* Secundus modus asserendi hanc certitudinem propriae fidei, est ut illa non sit certitudo ejusdem divinæ fidei, sed solius evidentiae experimentalis, qua videt se credere. Hunc modum sequuntur quidam moderni, et pro ea referunt Bonaventuram, Vagam et Sotum. Fundantur primo in verbis Augustini, l. 13 de Trinit., cap. 1: *Video me credere, si credo.* Et infra: *Fidem quam videt quisque in corde suo esse si credit, vel non esse si non credit.* Et infra ait non sic videri fidem in corde, in quo est, sicut anima alterius ex corporis motibus videtur: *Sed eam (inquit) tenet certissima scientia, clamataque conscientia, significans per se evidenter videri, et non per signa.* Quem locum tractans D. Thomas, 1 p., quæst. 87, art. 2 ad 1, dicit quod, licet fides,

utique quoad habitum (de hoc enim ibi traxit), non cognoscatur per motus corporis, nihilominus *percipitur ab eo in quo est, per interiorum actum cordis*, significans ipsum fidei actum per se percipi, unde addit: *Nullus enim fidelis se habere scit, nisi per hoc quod se credere percipit.* Secundo, probatur ratione, quia, quando credimus, non aliter cognoscimus nos credere quam per evidentem experientiam internorum actuum, quia neque nobis per fidem revelatum est quod credamus, neque id nobis est obscurum, sed perevidens. At vero aequae experimur hanc fidem, qua credimus, esse firmorem et certiorem omni fide humana, nam hoc etiam cognoscimus certissime, ut probant argumenta prioris sententiae, et non cognoscimus per revelationem divinam, quia, licet in genere revelatum sit fidem divinam esse certiorem humana, et absolute certissimam, non est tamen revelatum in particulari quod ego credam illa firmiori fide; ergo hoc sola evidenti experientia percipitur, atque ita sola evidenti experientialis est tota ratio hujus certitudinis. Tertio, redditur ratio a priori, quia fides est actus intellectus; intellectus autem, cum sit potentia cognoscens et supra seipsam reflectens, non potest non percipere suam cognitionem et qualis sit. Unde, sicut assentiendo, evidenter experitur se assentire, ita hoc, vel illo modo assentiendo, evidenter experitur modum sui assensus, et ita sciendo evidenter experitur se scire vel a priori, vel a posteriori; ergo similiter credendo cum tanta certitudine, evidenter et assensum et gradum certitudinis ejus cognoscit, ac subinde quod sit fidei divinæ, seu supra naturam, quam etiam evidenter experitur, quando talis est. Nam sicut evidentiæ est proprietas intellectus, et probabilitas opinionis similiter est in intellectu, ita etiam certitudo fidei; ergo, sicut illæ proprietates non possunt latere intellectum, ita neque hæc certitudo.

5. *Tertius modus.* — *Tertius modus asserendi hanc certitudinem de propria fide esse potest, ut illa certitudo sit Theologica, id est, non puræ et propriæ fidei, nec solius evidentiæ, sed utriusque mistim, quia, videlicet, ex uno principio fidei, et altero evidente per experientiam, sequitur judicium simpliciter certum certitudine Theologica, quod sic credens habeat supernaturalem fidem.* Et pro hac sententia potest cum majori fundamento citari Bonaventura, in dist. 23, dub. 4 litterali, quævis fortasse neque hoc asserat de pro-

pria fide secundum specificam rationem ejus, ut mox dicam. Fundamentum hujus sententiae contra utramque præcedentem est, quia fundamentum secundæ sententiae probat solam revelationem fidei non sufficere ad hanc certitudinem, nisi aliqua evidentiæ interveniat, et e contrario fundamentum primæ sententiae probat, contra secundam, solam evidentiæ sine aliquo generali principio ac fundamento fidei non sufficere ad hujusmodi judicium ferendum. E contrario vero utriusque sententiae fundamentum simul sumptum probat in hoc judicio de propria fide concurrere aliquid creditum et aliquid evidens, quæ duo simul sufficere solent ad certitudinem theologicam, quia concurrunt tanquam duo principia, quæ per formalem illationem inferunt dictum judicium de propria fide; ergo tale judicium est certum theologice ex dictis principiis. Solet hæc sententia confirmari ex eo quod fidelis non petit a Deo veram fidem, sed petit fidei augmentum, sicut Apostoli dixerunt Domino: *Adauge nobis fidem, non: Da nobis fidem;* ergo non formidant fideles an fidem divinam habeant, alioqui illam peterent, quod tamen non faciunt, juxta Ecclesiæ usum; imo male audirent fideles, tanquam in sua fide incerti, si id peterent. Quæ confirmationis generalis est de certitudine, et consequenter communis omnibus modis prædictis.

6. *Secunda opinio, seu quartus modus rerum.* — *Nihilominus est secunda principalis opinio, seu quartus dicendi modus, nullum fidelem, seclusa speciali gratia seu revelatione, cognoscere absoluta certitudine se credere per supernaturalem fidem, ita ut de hoc formidare nullo modo possit, nec tali assensui possit falsum subesse, sed solum id credere certitudine morali, de qua non possit prudenter cum anxietate et sollicitudine formidare.* Hanc sententiam, præsertim quoad priorem partem quæ prioribus opponitur, tenet Durandus, in primo, distinct. 17, quæst. 4, num. 11; Richardus, in tertio, distinct. 23, in fine expositionis litteræ, post omnes quæstiones. Et, licet hi principaliter loquantur de habitu fidei infuse, tamen ideo dicunt de illo non dari certam cognitionem ex vi experientiae, quia hæc solum habetur mediis actibus, et de actibus non potest homo per experientiam evidenter discernere an sint fidei acquisitæ vel infusæ. Et revera hoc ipsum sentit Scotus; et Bonaventura solum declarat quæ perfectiones habituales animæ possint per experientiam cognosci, et dicit solas illas

solum vera est, sed etiam infallibilis, quia sicut veritas credita necessaria est et immutabilis, ita assensus illius, ex quocumque motivo habeatur, non potest non esse verus, et hoc est esse infallibilem. In secundo ordine, pono has conditiones actus fidei infusae, scilicet, quod sit obscurus propter modum revelationis divinæ; item quod nitatur in solo divino testimonio, tanquam in ratione formaliter assentiendi; item quod sit essentialiter certissimus, quod alii appellant esse formaliter infallibilem, utique ex vi sui objecti formalis. Ac denique ad has consequitur quod talis actus supernaturalis sit. Atque has omnes conditiones intelligo includi a Concilio in illa particula *sicut oportet*, quando dicunt, ad credendum sicut oportet ad salutem vel justificationem, necessarium esse gratiae auxilium. In tertio ordine pono quasdam conditiones pertinentes ad modum operandi liberum et voluntarium operanti, ut firmiter assentire sine formidine, vel firmius hoc credere quam illud. Hujusmodi autem conditiones interdum sunt conformes motivo credendi, et objecto formaliter, et sic reducuntur ad alias in secundo ordine positas; aliquando vero sunt ultra exigentiam formalis objecti, qualis est firmissima adhesio in judicio opinativo, vel fidei humanæ; illa enim nascitur ex sola voluntate sine sufficienti fundamento in motivo seu ratione credendi, quæ vocari solet certitudo ex parte subjecti tantum, vel potius perlinacia. In praesenti ergo certum videtur quod ut aliquis certo cognoscat se habere fidem divinam, quatenus ad salutem necessaria est, non satis esse cognoscere certo se habere quamdam fidem que habet omnes proprietates primi, et tertii ordinis, quia omnes illæ in aliqua fide acquisita inveniri possunt, ut obiter attigimus, et statim fusius probabimus; ex solis autem communibus proprietatis non potest certo cognosci id quod est speciale, ut per se notum est. Tota ergo controversia revocatur ad proprietates secundi generis, quas sub illa particula *sicut oportet* concludemus.

8. *Assertio prima: nemo fide infusa potest credere quod mysteria fidei credat sicut oportet.* — In hoc ergo sensu dico primo: nemo fidelis potest credere per fidem infusam se credere mysteria fidei, sicut ad salutem oportet, etiamsi in re ipsa ita illa mysteria credit. Probatur, quia solum potest quis fide infusa credere quæ Deus revelavit et testificatus est; sed, licet Deus revelaverit illa mysteria, et

ideo credi debeant modo debito, nemini tamen revelavit se illa credere eo modo quo tenetur, vel quo ad salutem necessarium est; ergo nemo potest hoc de seipso credere per fidem supernaturalem, seu ex illius certitudine. Secundo, quoad hoc eadem est ratio de fide quæ de charitate, quia, licet fortasse aliunde differant in cognitione experimentaliter, quod postea videbimus, in habitudine ad revelationem divinam non differunt, quia utramque Deus revelavit in generali, scilicet, amandum et credendum esse sicut oportet ad justitiam seu salutem obtinendam, et ex auxilio divino ita amari vel credi, et sine auxilio nec amari posse nec credi sicut oportet. At vero in particulari, sicut nemini revelatur se amare sicut oportet, ita nec credere; vel ostendatur revelatio una potius quam alia. Ergo sicut ob hanc causam nemo potest certitudine fidei credere se amare sicut oportet, ita nec credere sicut oportet. Tertio, si esset necessarius vel possibilis talis assensus de fide certus, maxime quia fidelis credens mysteria fidei, credit et credere debet talem fidem esse infallibilem, et certissimam, et præferendam omni rationi, vel contrariæ opinioni, et ad hoc debet esse paratus in omni eventu; sed per hoc non creditur eum, quia omnia hæc credit, credere sicut oportet; ergo. Major patet ex rationibus primæ sententiæ, et quia nulla alia causa probabilis reddi potest. Minor probatur, quia illa omnia possunt oriri ex sola materia talis fidei cum voluntate credentis, etiamsi actus fidei in intellectu non sit sicut oportet. Probatur, quia, ut credam meum assensum esse verum, satis est ut credam esse conformem rei creditæ; et ut credam esse infallibilem, satis est ut credam rem creditam esse necessariam seu immutabilem, idemque satis est ut credam esse præferendam contrariæ opinioni; esse autem paratum ad id prestandum, est credentis. Unde fit ut hæreticus credens Deum esse trinum, credit illam suam fidem esse veram, et infallibilem, et sibi certissimam, et quod paratus sit omnia perpeti potius quam illam negare. Et nihilominus si putet credere sicut oportet, fallitur; ergo illa non sufficiunt ut quis eadem fide credit se credere sicut oportet, qua res ipsas directe credit. Atque hæc assertio ex sequentibus evidenter fieri.

9. *Assertio secunda: nemo potest evidenter scire se credere mysteria fidei sicut oportet.* — Probatur primo. — Dico ergo secundo: nemo

fidelis potest evidenter scire se credere mysteria fidei sicut ad salutem oportet, ita ut illud judicium quo id cognoscit sit absolute et simpliciter evidens. Hoc existimo non minus, imo magis certum. Et probatur primo ratione tacta a Scoto, quia nullus fidelis credens potest evidenter scire suam fidem esse veram; ergo nec evidenter scire suam fidem esse divinam aut infusam; ergo neque quod sit sicut oportet. Consequentia sunt evidentes, quia credere sicut oportet non fit nisi fide divina et infusa, nec potest fides esse divina et infusa, nisi sit vera; utrumque enim horum omnis fidelis credere debet ex eadem fide infusa, ut sit fidelis. Probatur ergo primum antecedens, quia cum veritas consistit in relatione seu conformitate, impossibile est evidenter cognoscere assensum fidei esse verum, nisi evidenter cognoscatur rem ita se habere in se, sicut creditur; sed credens mysteria fidei non cognoscit evidenter res creditas ita se habere, sicut esse creduntur; ergo non potest evidenter scire suam fidem esse veram; ergo nec potest scire quod sit fides divina et infallibilis.

10. *Secundo.* — Secundo probatur assertio, quia, si evidenter illa esset possibilis, maxime per experientiam intimam ipsius fidei; at vero experientia non evidenter ostendit illam fidem esse sicut oportet, sed tantum esse fidem quoad genus, vel (ut multi loquuntur) quoad substantiam fidei; ergo per illam experientiam non cognoscit aliquis evidenter se credere per actum supernaturale fidei infusæ. Minor, in qua est vis rationis, multipliciter probari potest; imprimis enim illa experientia non est per quidditatam cognitionem ipsius actus fidei, prout in se est; ergo per illam non cognoscitur evidenter ultima differentia propria et constitutiva illius fidei; ergo nec cognoscitur evidenter quod illa fides sit sicut oportet. Probatur haec ultima consequentia, quia, secundum veriorem doctrinam, quod illa fides sit sicut oportet, in eo consistit quod sit talis speciei et essentiæ, seu, quod perinde est, per talem differentiam constituta. Quod si quis dicat illam doctrinam non esse certam, respondeo imprimis satis esse quod sit probabilis, ut, non cognita illa specifica differentia intuitive, non possit cognosci evidenter per experientiam solam, fidem illam esse sicut oportet. Eo vel maxime quod in omni alia sententia id obscurius est. Nam si consistit in intensione, ut alii dicunt, minus potest per experientiam evidenter co-

gnosci an tanta sit intensione quanta exigitur. Si vero in alio modo extrinseco dependente a Dei voluntate, multo minus poterit per experientiam evidenter percipi; ergo, licet aliquis experiatur se credere, non cognoscit evidenter per talem experientiam an illa fides sit sicut oportet. Rursum prædicta minor suadetur secundo, quia id videtur convincere fides hæretici creditis Christum esse Deum, nam ille evidenter videt se credere, neque in hoc falli potest, et ulterius credit, fidem illam, quam de illo mysterio in se videt, esse sicut oportet ad salutem, et esse actum supernaturale ex gratia factum et infusum, et tamen in hoc fallitur; ergo hoc inde provenit quod non ita experitur modum credendi, vel speciem actus, sicut absolutam rationem fidei; ergo idem in catholico contingit, tum quia est in utroque idem modus experiendi, tum etiam quia difficilis est experiri modum supernaturale quam naturalem, qualis est in fide hæretici mere acquista.